

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

1-5 EKİM 2018 / ANKARA

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER

VIII. CİLT

HUKUK VE DİPLOMASİ

TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİ

TÜRK TARİH KURUMU

XVIII. TÜṘK TARİH KONGRESİ
VIII. CİLT

HUKUK VE DİPLOMASI
TÜṘK-ERMENİ İLİŞKİLERİ

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U Y A Y I N L A R I
VIII. Dizi - Sayı: 35^h

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Ankara: 1-5 Eylül 2018

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER

VIII. CİLT

**HUKUK VE DİPLOMASİ
TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİ**

Hazırlayanlar

Semiha NURDAN – Muhammed ÖZLER

ANKARA, 2022

Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulunun 28.01.2022 tarihli ve 834/20 sayılı kararı gereği e-kitap olarak yayımlanmıştır.

e-ISBN: 978-975-17-5111-9 (tk.)
978-975-17-5119-5 (8.c)

Baskı

Kuban Matbaacılık Yayıncılık
İvedik Organize San. Matbaacılar Sitesi
1514. Cadde No: 20 06190 İVOGSAN - ANKARA
Tel: 0 312 395 20 70 Faks: 0312 395 37 23
Sertifika No: 47331

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Cumhurbaşkanı

Sayın RECEP TAYYİP ERDOĞAN'ın

Koruyucu Başkanlığında

Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenmiştir.

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

KOMİTE BAŞKANI

Refik TURAN

HAZIRLIK KOMİTESİ

Refik TURAN	Güray KIRPIK
Birsel KÜÇÜKSİPAHIOĞLU	Abdurrahman UZUNASLAN
M. Ali ÇAKMAK	Zeki ERASLAN
Nagehan ÜSTÜNDAĞ	Şengül DEMİREL
Birkan SOYKAN	Selin Adile EREN
Uğur Cenk Deniz İMAMOĞLU	Uğur ÖZÇELİK
Semiha NURDAN	

YAYIN KOMİTESİ

Birol ÇETİN	Hüseyin Murat YÜCEL
Ahmet KILINÇ	Semiha NURDAN
Muhammed ÖZLER	

TASHİH KOMİTESİ

Semiha NURDAN	Muhammed ÖZLER
Elif AYDINBAŞ	Mehmet Ali ÖZKAN
Gökhan KOÇ	Sevilay DEMİREZEN
Hande Yaren KARACABEY	Ceyda UÇAR
Sevcan TATAR	Kübra GÜNEY
Selma EFELER GÜMÜŞKAYA	Işıl Tuana AKGÜL
Şengül TOUMPAN	Abdülkadir BİNİCİ
Sadiye İLHAN	İzzettin KAYA
İbrahim ULUSAN	Kadir DEMİREL
Ahmet Emin VARILCI	Haşim KOÇ

İÇİNDEKİLER

BU CİLTTE BİLDİRİSİ OLANLARIN ALFABETİK LİSTESİ	IX
SUNUŞ	XI

SEKSIYON XVII HUKUK VE DİPLOMASİ

AHMET AKSIN: <i>Sultan II. Abdülhamit Döneminde Verilen Kıyas Hükümlerinin Değerlendirilmesi</i>	1
ALAEDDİN YALÇINKAYA: <i>Ermeni Soykırım İddialarının Eski Yugoslavya Ceza Mahkemesi Kararları Açısından Tahlihi</i>	19
ALİ AÇIKEL - KÜBRA DURSUN: <i>1 Numaralı Sivas Ahkâm Defterine Göre Sivas Eyaleti'nden Merkeze Yansıyan Gayrimüslim Davaları ve Çözüm Önerileri</i>	33
ALİ CEM BUDAK - OSMAN DEMİRBAŞ: <i>Mayıs Adli İnkılabı</i>	57
ENİS ŞAHİN: <i>Osmanlı'nın 'Unutulmuş Son Diploması' Zaferi: Batum Antlaşmaları (4-8 Haziran 1918)</i>	79
FATMAGÜL DEMİREL: <i>Osmanlı Hukuk Sisteminde Adli Sicil Uygulaması</i>	99
RAMİL ZALYAEV: <i>Mısır İsyanı Sırasında Rus Tümgeneralı Nikolay Muravyöv'ün İstanbul'a Gelişi ve Askerî Konularda Yaptığı Görüşmeler ve Çalışmaları (Aralık 1832-Temmuz 1833)</i>	113
RESUL YAVUZ: <i>Birinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Osmanlı Hükûmeti'nin Mütareke Döneminde Yüksek Komiserlere Yönelik Takip Ettiği Diploması ve Bunun Siyasi Yansımaları</i>	137
SOYALP TAMÇELİK: <i>İngiliz Arşiv Belgelerine Göre Rauf R. Denktaş'ın Tutuklanma Süreci ve Bununla İlgili Yaşanan Gelişmeler (31 Ekim-12 Kasım 1967)</i>	171
UMUT KARABULUT: <i>Kudüs'te Savaş Hukuku ve Toplumlararası Yeni Düzenin Oluşumu (1914-1920)</i>	203

Ü. GÜLSÜM POLAT: <i>İmparatorluğun Son Savaşında Sivil Seçkinler: Mısır Hıdiviyet Ailesi ve Faaliyetleri</i>	215
ZEKİ ERASLAN: <i>Şarâ-yı Devletin Bürokratik Yapısı ve Çalışma Usulleri</i>	237

SEKSIYON XVIII

TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİ

EMEL DEMİR GÖRÜR: <i>Vilâyât-ı Sitte Islahatı Kapsamında Diyarbakır Vilayeti'nde Yapılan Çalışmalar (1878-1899)</i>	267
GÜNTEKİN NECEFLİ: <i>Çarlık Rusyası'nın Ermenileri Azerbaycan Topraklarına Göç Ettirmesi (Rusya Arşiv Kaynakları Işığında)</i>	285
HAKAN GÖKPINAR: <i>Nazi-Ermeni İttifak Protokolü ve Taşnaksütyun'un Parti Programı</i>	315
KEREM KARABULUT: <i>1991 Sonrası Türkiye-Ermenistan Sınır Kapıları Sorunu -İktisadi Değerlendirme-</i>	335
MAXIME GAUIN: <i>From Terrorism to Insurgencies: The Armenian Revolutionary Nationalists Against the Ottoman State, 1912-1915</i>	357
NECATİ ÇAVDAR - BURHAN BUDAK: <i>Osmanlı Modernleşmesinde Bir Mühtedi: Mustafa Celâleddin Paşa (Konstanty Borzecki) (1826-1876)</i>	395
NEJLA GÜNAY: <i>II. Meşrutiyet Dönemi'nde Ermeni Partilerinin Seçim İttifakları</i> .	417
OKTAY BOZAN: <i>1895 Ermeni Olaylarında Süryanilerin Tutumu: Diyarbakır Örneği</i>	439
ÖMER FARUK DEMİREL: <i>Carl Heinrich Becker'in Sansürlenmiş Ermenilere Dair Yazısı</i>	455
RAMAZAN ERHAN GÜLLÜ: <i>II. Abdülhamit Dönemi'nde Meydana Gelen Ermeni İsyamları Karşısında Süryaniler ve Süryani Patrikhanesi</i>	477

BU CİLTTE BİLDİRİŞİ OLANLARIN ALFABETİK LİSTESİ

SEKSIYON XVII HUKUK VE DİPLOMASİ

AHMET AKSIN	1
ALAEDDİN YALÇINKAYA.....	19
ALİ AÇIKEL - KÜBRA DURSUN	33
ALİ CEM BUDAK - OSMAN DEMİRBAŞ	57
ENİS ŞAHİN	79
FATMAGÜL DEMİREL	99
RAMİL ZALYAEV	113
RESUL YAVUZ	137
SOYALP TAMÇELİK	171
UMUT KARABULUT	203
Ü. GÜLSÜM POLAT	215
ZEKİ ERASLAN.....	237

SEKSIYON XVIII TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİ

EMEL DEMİR GÖRÜR.....	267
GÜNTEKİN NECEFLİ.....	285
HAKAN GÖKPINAR	315
KEREM KARABULUT	335
MAXIME GAUIN	347
NECATİ ÇAVDAR - BURHAN BUDAK.....	395

NEJLA GÜNAY	417
OKTAY BOZAN.....	439
ÖMER FARUK DEMİREL	455
RAMAZAN ERHAN GÜLLÜ	477

SUNUŞ

“Türk ve Türkiye tarihini çağdaş, sosyal bilim anlayışıyla araştırmak ve yaymak; bu alandaki araştırmaları desteklemek ve toplumdaki tarih bilincini geliştirmek” misyonu çerçevesinde faaliyetlerini yürüten Türk Tarih Kurumu, milli bir tarihsel kimliğin oluşmasında geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemli bir rol üstlenmiş bulunmaktadır.

Dünyayı hâkimiyeti altına alan küreselleşme süreci, köklü milli ve manevi değerleri olmayan veya bunları gereği gibi koruyamayan kültürleri yok ederek milletleri öz kültürlerinden uzaklaştırabilmektedir. Gerek dünyada gerekse bulunduğumuz coğrafyada yaşanan olaylara bakıldığında tarih ve millî kültür bilincine sahip, geçmişten ders çıkarmayı bilen milletlerin her türlü zorluğa karşı kendi varlıklarını korudukları görülecektir. Bu nedenle Türk Tarih Kurumunun insanlığa, tarihe ve geleceğe karşı görev ve sorumlulukları oldukça önemlidir. Bu bağlamda, Kurumumuzun görev ve sorumluluklarında biri de yeni bulguları ve bilimsel konuları tartışmak üzere toplantılar, kongreler düzenlemektir. Bu toplantı ve kongrelerin en önemlisi Türk Tarih Kongreleridir. Dünyada kendi alanında en saygın kongreler arasında yer alan Türk Tarih Kongrelerinin ilki Atatürk’ün direktifiyle 2-11 Temmuz 1932’de yeni Türk tarih tezinin ve tarih eğitiminde izlenecek yolun öğretmenlere anlatılması amacıyla toplanmış, daha sonra uluslararası nitelik kazanmıştır. Türk Tarih Kongreleri, Türk tarihi ile Türkiye tarihinin önemli olaylarının aydınlatılmasına büyük katkılar sağlamış, ülkeler ve insanlar arasındaki kültürel bağların kurulmasına ve geliştirilmesine de olumlu hizmetlerde bulunmuştur.

Türk ve Türkiye tarihi üzerindeki araştırmalara ve Tarih Kongrelerine gösterilen ilgi o zamandan beri giderek artmıştır. Cumhurbaşkanlarımızın himayetlerinde bugüne kadar sürdürülen Tarih Kongrelerinin XVIII’incisine yurtiçi ve yurtdışından yaklaşık 800 bilim insanı katılmıştır.

1-5 Ekim 2018 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen XVIII. Türk Tarih Kongresi; *Selçuklu Tarihi ve Medeniyeti, Osmanlı Tarihi ve Medeniyeti, Türk Dünyası Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Kültür ve Medeniyetler Tarihi, Din ve Mezhepler Tarihi, Roma ve Bizans Tarihi ve Medeniyeti, Bilim ve Teknoloji Tarihi, Askerî Tarih, Ayaklanmalar, İsyanlar, Darbeler ve İhtilaller Tarihi, Türk-Ermeni İlişkileri, Tarihçilik, Tarihi Coğrafya, Tarih, Şehir ve Mimari, Göç ve İskân, Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi, İktisat Tarihi, Hukuk ve Diplomasi, Arkeoloji, Sanat Tarihi, Vakıflar Tarihi, Hatıralar, Biyografiler, Otobiyografiler* başlıkları altında icra edilmiştir. Bilim insanları ve araştırmacılar, zikredilen konu başlıkları çerçevesinde Türk tarihinin farklı dönem ve alanlarını ele almıştır. Kongrede sunulan tebliğlerin önemli bir kısmını içeren elinizdeki bu eser Türk tarihi hakkında kapsamlı metinler içermektedir.

Bildiri kitabı hazırlanırken kongre program kitapçığındaki konu başlıklarına göre kitabın içindekiler dizini hazırlanmış ve bildiriler on iki ciltte toplanmıştır. Kongre sırasında yoğun bir ilgi gören tebliğlerin bir yayın hâline getirilmesiyle daha geniş kitlelere ulaştırılması umulmaktadır.

Prof. Dr. Birol ÇETİN
Türk Tarih Kurumu Başkanı
Ankara, 2022